

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 8
“ก้าวข้ามขอบเขตความรู้สู่การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างยั่งยืน”
วันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2568

ทักษะการบริหารเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพของสถานศึกษา Administrative Skills for Enhancing Educational Institution Effectiveness

อัญชลี เศรษฐทรัพย์ทวี

นักศึกษาลัทธิศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

E-mail: s66561802063@ssru.ac.th

นันทิยา น้อยจันทร์

อาจารย์ประจำหลักสูตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้นำเสนอ ความหมายของทักษะการบริหาร และแนวคิดเกี่ยวกับทักษะการบริหารสถานศึกษา ที่เป็นกระบวนการในการบริหารงานของสถานศึกษา อีกทั้งยังนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพของสถานศึกษา ความหมายของประสิทธิภาพ การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ ระดับของประสิทธิภาพ ที่จะเป็นแนวทางการดำเนินงาน เพื่อนำไปสู่การพัฒนา ปรับปรุง และส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงาน หรือกิจกรรมส่งเสริมการศึกษาต่างๆ ในสถานศึกษา ให้มีระบบ และสามารถนำไปปฏิบัติได้ อันจะส่งผลให้การบริหารสถานศึกษานั้นมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ทักษะการบริหาร, ประสิทธิภาพ, สถานศึกษา

Abstract

This article presents the concept and definition of management skills, as well as the concept of institutional management skills, which refers to the process of managing an institution. It also discusses the effectiveness of institutions, the meaning of effectiveness, effective management, and the levels of effectiveness. These will serve as guidelines for developing, improving, and promoting institutions, enabling them to systematically conduct educational activities and making the management of institutions more effective.

Keywords: Management skills, Effectiveness, Institute

บทนำ

การศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 2 มาตรา 6 และมาตรา 24 กำหนดความมุ่งหมายและหลักการว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยจะต้องมีการจัดเนื้อหาสาระกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการฝึกทักษะ กระบวนการ การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ป้องกันและแก้ไขปัญหา มีการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จาก

ประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็นทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง มีการจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา จึงกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนทุกระดับทุกประเภท กระทรวงศึกษาธิการจึงได้นำวิสัยทัศน์และกรอบความคิดเพื่อการเรียนรู้ วางเป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะของนักเรียนเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษา คือ บุคคลที่เป็นกลไกสำคัญ ที่จะทำให้การดำเนินงานของสถานศึกษามีประสิทธิภาพและสามารถพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้บรรลุเป้าหมายได้ ทั้งนี้เพราะผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีอำนาจและหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย และตัดสินใจในระดับสถานศึกษาภายใต้ข้อจำกัดและเงื่อนไขของทรัพยากร ดังนั้นผู้บริหารควรมีทักษะในการบริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะที่สามารถจะครอบคลุมภารกิจและบทบาทได้ทั้งหมด สมาน อัครภูมิ (2554) ซึ่งจะต้องมีทักษะการบริหาร 3 ด้านที่ทำให้งานเกิดประสิทธิภาพตามแนวคิดของแคทซ์ (Katz) ประกอบด้วย ทักษะด้านเทคนิควิธี ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะด้านความคิดรวบยอด จะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทักษะของตนเองให้เป็นผู้บริหารที่มีศักยภาพ โดยต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ ใฝ่เรียนรู้อยู่เสมอ มีความสามารถ มีความเข้าใจ มีทักษะในเชิงการบริหารงานเป็นอย่างดี กล่าวคือกล้าพูดกล้าตัดสินใจ เป็นนักประสานงานที่ดีมีคุณธรรมจริยธรรม มีบุคลิกภาพดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ความเป็นผู้นำ โดยเฉพาะความเป็นผู้นำทางด้านวิชาการและด้านวิชาชีพ เป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีวิสัยกว้างไกลรู้เท่าทันสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่างๆ อยู่เสมอโดยสามารถเป็นผู้นำไปสู่การปฏิบัติ และรู้จักระดมทรัพยากรการบริหารทั้งหมดมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลในการบริหารงานสูงสุดอันจะเป็นแบบอย่างเอื้อให้บุคลากรในสถานศึกษามีทักษะการบริหารสถานศึกษาไปด้วย (Katz, 1995)

การบริหารสถานศึกษาจะบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายได้นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องบริหารจัดการโดยเฉพาะอย่างยิ่ง 1) การบริหารวิชาการ ซึ่งเป็นกระบวนการบริหารกิจกรรมทุกอย่างภายในสถานศึกษา การเรียนการสอนของผู้เรียนที่เกี่ยวกับหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล สื่อการเรียนการสอน การประกันคุณภาพ การวิจัยเพื่อส่งเสริมและปรับปรุงการเรียนการสอนให้เกิดผลดี และมีประสิทธิภาพ 2) การบริหารงบประมาณ ซึ่งเป็นการวางแผนการใช้เงิน การบริหารการเงิน การจัดทำบัญชี การควบคุมตรวจสอบทางการเงินและทรัพย์สิน ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถตรวจสอบได้ 3) การบริหารงานบุคคล ซึ่งเป็นกระบวนการในการพัฒนาทักษะของบุคลากร นับตั้งแต่การสรรหาบุคคลเข้ามาทำงาน การวางแผนการจัดองค์กร การอำนวยความสะดวก เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน 4) การบริหารทั่วไป ซึ่งเป็นงานเกี่ยวกับการจัดระบบการบริหารของสถานศึกษา เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด สะดวกในการบริการ พัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และตรงตามวัตถุประสงค์การศึกษาที่กำหนดไว้

ความหมายของทักษะการบริหาร

ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นความสามารถทางการบริหารที่ผู้บริหารจำเป็นต้องมีความรู้ ความสามารถในการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงทักษะการบริหาร ดังที่ คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2553) ได้ให้ความหมายของทักษะว่า การนำความรู้มาใช้ในการปฏิบัติงานจนเกิดความชำนาญและ

คล่องแคล่ว ซึ่งสอดคล้องกับ จันทรานี สงวนนาม (2553) ได้สรุปทักษะของผู้บริหารไว้ว่า ในการบริหารองค์กรทางธุรกิจนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องมีทักษะอย่างน้อยที่สุด คือทักษะด้านเทคนิค ทักษะด้านมนุษย และทักษะด้านความคิดรวบยอด แต่สถานศึกษาเป็นองค์กรที่มีลักษณะแตกต่างจากองค์กรธุรกิจ ดังนั้นการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิผล ผู้บริหารจำเป็นต้องมีทักษะทั้ง 5 ประการคือ ทักษะด้านความรู้ความคิด ทักษะด้านเทคนิค ทักษะด้านการศึกษาและการสอน ทักษะด้านมนุษย และทักษะด้านความคิดรวบยอด ซึ่งคล้ายกับแนวคิดของแคทซ์ (Katz) ทักษะทั้ง 3 ทักษะนี้ผู้บริหารสามารถนำมาพัฒนาตนเองและพัฒนาองค์กรได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งนำมาพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียนให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังสอดคล้องกับ ฐะปะนีย์ สระทองพรม (2556) ได้สรุปว่าทักษะการบริหารหมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์ของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมหรืองานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ร่วมกัน โดยอาศัยกระบวนการและทรัพยากรทางการบริหารเป็นปัจจัยอย่างประหยัด และให้เกิดประโยชน์สูงสุด และผู้บริหารจะบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้นั้น ต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของทฤษฎีและหลักการการบริหาร เพื่อจะได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการทำงาน สถานการณ์และสิ่งแวดล้อม จึงกล่าวได้ว่าผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จ คือ ผู้ที่สามารถประยุกต์เอาศาสตร์การบริหารไปใช้ได้อย่างมีศิลปะ เช่นเดียวกับ คาวี เจริญจิตต์ (2557) ได้กล่าวถึงทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้สามารถทำความเข้าใจในการบริหารงานในองค์กรที่ตนรับผิดชอบอยู่ให้ดียิ่งขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีทักษะการบริหาร โดยต้องมีการแสวงหาความรู้ให้ทันต่อเหตุการณ์อยู่เสมอ เพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเองโดยการหาความรู้ จากหลักการตามแนวทฤษฎี เพื่อทำให้การบริหารประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับ โซติ บดีรัฐ (2558) ได้กล่าวเกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารไว้ว่า ทักษะที่สำคัญของผู้บริหารคือ ทักษะด้านความรู้ความสามารถของผู้นำเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งปัจจุบันถ้าผู้นำไม่มีความรู้ไม่มีความสามารถ คงนำพาองค์กรให้บรรลุเป้าหมายค่อนข้างยาก เพราะต้องแข่งขันกับองค์กรต่างๆ อีกเป็นจำนวนมาก ดังนั้นผู้นำจึงต้องมีการพัฒนาทักษะด้านองค์ความรู้ของตนเองอยู่ตลอดเวลา เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

สรุปได้ว่าทักษะการบริหารของผู้บริหาร หมายถึง การที่ผู้บริหารมีสมรรถนะที่สำคัญ ซึ่งเอื้อต่อการบริหารจัดการภารกิจต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะเหล่านี้ครอบคลุมถึงความสามารถในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ การตัดสินใจอย่างมีข้อมูล การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การนำบุคลากร รวมถึงการดำเนินนโยบายและโครงการทางการศึกษาให้สอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษา ทักษะการบริหารจึงถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และการพัฒนาสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

ขอบข่ายของการบริหารสถานศึกษา

การบริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีขอบข่ายในการบริหารสถานศึกษา เป็นสิ่งสำคัญในการบริหารงาน การกระจายหน้าที่ที่บุคลากรในสถานศึกษาต้องรับผิดชอบงานที่ต้องปฏิบัติ เพื่อช่วยในการบริหารสถานศึกษา และทำให้เป็นระบบแบบแผนในการปฏิบัติงาน ตามที่กระทรวงศึกษาธิการ (2546) ได้กำหนดขอบข่ายการบริหารสถานศึกษาไว้ 4 งาน ดังนี้ 1.การบริหารวิชาการ นับได้ว่าเป็นงานหลักหรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้านเจตนาธรรมณ์ที่จะให้สถานศึกษา

ดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัวรวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุน การพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพ 2.การบริหารงบประมาณ มุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการที่มีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ และบริหารงบประมาณแบบเน้นผลงาน โดยมีการระดมทรัพยากร และจัดการทรัพยากรเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางการศึกษา 3.การบริหารงานบุคคล ถือได้ว่าเป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษาดำเนินการด้านการบริหารบุคคลให้เกิดความคล่องตัว มีอิสระภายใต้กฎระเบียบเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการพัฒนา มีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ 4.การบริหารทั่วไป ถือได้ว่าเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กร ให้บริการการบริหารงานอื่นๆ บรรลุตามมาตรฐาน คุณภาพ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ มุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหาร และจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก โดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

สรุปได้ว่า ในการบริหารงานในสถานศึกษาทั้งหมด 4 งาน คือ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป เป็นกลยุทธ์เพื่อการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับทักษะการบริหารสถานศึกษา

หลักการในการบริหารสถานศึกษาตามที่ วิโรจน์ สารรัตน์(2566) กล่าวถึงผู้บริหารการศึกษาในปัจจุบันว่า จะต้องได้รับการพัฒนาทักษะเชิงมนมิติ (Conceptual Skills) เพื่อให้มีความสามารถในการกำหนดทิศทาง การพัฒนาหน่วยงานหรือสถานศึกษาของตนเองได้อย่างถูกต้องและถูกทิศทาง (Do the Rights) มากขึ้น ทั้งนี้ยังเป็นผลมาจากผู้บริหารเหล่านั้นจะได้รับการกระจายอำนาจ การตัดสินใจในเรื่องสำคัญๆ มากขึ้น จำเป็นต้องมีผู้บริหารที่มีทักษะในลักษณะดังกล่าวสูงกว่าที่เคยเป็นมา นอกจากการพัฒนาทักษะเชิงมนทัศน์นั้นแล้ว ทักษะเชิงมนมนุษย์ (Human Skills) ก็มีความสำคัญและจำเป็นด้วยเช่นกัน เพราะการบริหารยุคที่มีการกระจายอำนาจ และบุคลากรในองค์กร จะเป็นผู้มีคุณภาพและมาตรฐานสูงขึ้น จะทำให้ผู้บริหารต้องมีบทบาท ในการเจรจาต่อรองกับกลุ่มผลประโยชน์ทางการศึกษา (Interest Groups) ต่างๆ ทั้งในสถานศึกษา ในสังคมและชุมชนมากขึ้น จึงจำเป็นต้องอาศัยภาวะความเป็นผู้นำ (Leadership) สูงขึ้น ตามทัศนเชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific Approach) เพื่อให้เกิดทักษะเชิงเทคนิค (Technical Skills) ก็ยังคงจำเป็นอยู่ด้วยเช่นกัน เพราะสิ่งเหล่านั้นจะสะท้อนให้เห็นถึง การเป็นวิชาชีพทางการบริหารได้ระดับหนึ่ง ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับแนวคิดของ แคทซ์ (Katz, 2015) ที่ได้คิดค้นวิธีการบริหารที่เรียกว่า “ทฤษฎีสามทักษะ” (Three – Skills Method) โดยพบว่า ผู้บริหารจะต้อง มีความสามารถทางการบริหารในทักษะ 3 ด้าน ดังนี้ 1.ทักษะด้านเทคนิค (Technical Skills) หมายถึงความสามารถในการใช้ความรู้ ใช้เครื่องมืออุปกรณ์

ระเบียบวิธีการปฏิบัติ ความสามารถในการใช้เทคนิควิธีการบริหารที่เหมาะสม ให้งานบรรลุผลสำเร็จ ประกอบด้วย การวางแผน การทำงานเป็นทีม การสื่อความหมาย 2. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Skills) หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น สามารถเข้าใจและจูงใจผู้อื่นให้มีความร่วมมือร่วมใจเป็นอย่างดี 3. ทักษะด้านความคิดรวบยอด (Conceptual Skills) หมายถึง ความสามารถในการนึกคิด ที่กว้างขวาง และชัดเจน สามารถเข้าใจถึงส่วนต่างๆ ของหน่วยงานที่สัมพันธ์กัน ซึ่งตรงกันกับ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2556) ที่ได้แสดงความคิดเห็นว่าผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพ ควรมีทักษะ 3 ด้าน ได้แก่ 1. ทักษะทางการจัดการ เป็นความสามารถของผู้บริหารที่จะบริหารงาน และรักษาไว้ซึ่งความร่วมมือของบุคคลในการทำงาน การสร้างความก้าวหน้า และพัฒนาสถานศึกษา เพื่อผลิตผลและความสัมฤทธิ์ผลตามจุดหมายของสถานศึกษา ทักษะด้านการจัดการ ได้แก่ บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารในการวางแผน การตัดสินใจ การสั่งงาน การควบคุมงาน การประสานงาน การจัดองค์กร การบริหารทรัพยากร รวมทั้งการประเมินผลและติดตามผลการดำเนินงาน 2. ทักษะทางมนุษย์ เป็นความสามารถที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือในการทำงาน การสร้างแรงจูงใจพัฒนางาน ยอมรับความเปลี่ยนแปลง ลักษณะของผู้บริหาร ได้แก่ มีความเข้าใจถึงผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้บริหาร หัวหน้ากองหรือแผนกแสดงอัตราส่วนที่แตกต่างกัน ของทักษะทั้ง 3 ทักษะของผู้บริหารแต่ละระดับ ทักษะทางการจัดการ ทักษะทางมนุษย์ ทักษะทางเทคนิค ความรู้สึกของผู้อื่น ให้ความสำคัญกับทุกคน มีคุณธรรม ไม่เอาเปรียบผู้อื่น และคอยปรับปรุงบุคลิกของตนเสมอ 3. ทักษะทางเทคนิค เป็นทักษะที่ผสมระหว่างความรู้และความสามารถในการทำงานของตน ผู้บริหารควรมีความรู้เกี่ยวกับงานในหน้าที่ ต่างๆ ได้แก่ งานด้านวิชาการ งานด้านบริหารบุคคล งานด้านสิ่งอำนวยความสะดวก การเงิน ความรู้เหล่านี้จะช่วยให้ผู้บริหาร บริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สามารถสรุปแนวคิดเกี่ยวกับทักษะการบริหารสถานศึกษา ได้ว่า การบริหารสถานศึกษา เป็นกระบวนการที่ร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างมีระบบ ระเบียบ และมีเป้าหมายที่ชัดเจน โดยมุ่งพัฒนา ผู้เรียนหรือสมาชิกในสังคมให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านความรู้ ความสามารถ บุคลิกภาพ พฤติกรรม และคุณธรรม ผ่านการใช้ทรัพยากรและเทคนิควิธีที่เหมาะสม เพื่อส่งผลต่อการพัฒนาบุคคลให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความหมายของประสิทธิภาพ

ประสิทธิภาพของสถานศึกษา มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความหมายของประสิทธิภาพไว้ ดังที่ อนันท์ งามสะอาด (2559) ได้กล่าวถึงความหมายของประสิทธิภาพว่า ประสิทธิภาพหมายถึง กระบวนการดำเนินงานที่มีลักษณะ ดังนี้ 1. ประหยัด (Economy) ได้แก่ ประหยัดต้นทุน ประหยัดทรัพยากร และประหยัดเวลา 2. เสร็จทันตามกำหนดเวลา 3. คุณภาพ (Quality) โดยพิจารณาทั้งกระบวนการตั้งแต่ ปัจจัยนำเข้า (Input) หรือวัตถุดิบ มีการคัดสรรอย่างดี มีกระบวนการดำเนินงาน กระบวนการผลิต (Process) ที่ดี และมีผลผลิต (Output) ที่ดี ดังนั้น การมีประสิทธิภาพจึงต้องพิจารณา กระบวนการดำเนินงานว่า ประหยัด รวดเร็ว มีคุณภาพของงาน ซึ่งเป็นกระบวนการดำเนินงานทั้งหมด และตรงกับที่ สัญญา สัญญา วิวัฒน์ (2554) ได้กล่าวถึงความหมายของประสิทธิภาพว่า การวัดผลการทำงานขององค์กรนั้นว่าการทำงานได้ ปริมาณมากน้อยแค่ไหน คุณภาพงานดีมากน้อยเพียงไหน ใช้เงิน ใช้เวลา ใช้แรงงานมากน้อยเพียงไหน เป็นผลดี ต่อผู้รับบริการมากน้อยเพียงไหน โดยรวมควมมีประสิทธิภาพจึงหมายถึง การทำงานให้ได้ปริมาณและ

คุณภาพมาก องค์กรมีความสมัครสมานสามัคคี มีสันติภาพและความสุขรวมกันเป็นผลดีต่อส่วนรวมและ
ผู้รับบริการแต่ใช้เวลา แรงงาน และงบประมาณน้อย

สรุปได้ว่า ความหมายของประสิทธิภาพ หมายถึง การปฏิบัติงานของผู้บริหารที่มีต่อการบริหารงาน
ของสถานศึกษาที่แสดงถึงความสามารถในการดำเนินงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย รวมทั้งการสนับสนุนด้าน
เวลา และงบประมาณ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมาย ทั้งขั้นตอน กระบวนการในการดำเนินงาน

การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ

การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ ได้มีผู้กล่าวถึงไว้ดังนี้ สุรัฐ ศิลปอนันต์ (2555) ได้กล่าวถึงหลักการ
บริหารที่มีประสิทธิภาพว่า เป็นการดำเนินงานปฏิรูปสถานศึกษา ตามกระบวนการปรับปรุงที่มีประสิทธิภาพใน
ระดับสถานศึกษาให้สำเร็จตามขั้นตอน ต่อไปนี้ 1. ปฐมนิเทศครูอาจารย์ 2. ตั้งทีมปรับปรุงสถานศึกษา
3. กำหนดภารกิจของสถานศึกษาการวิเคราะห์ 4. ทำการประเมินความต้องการ การวางแผนและปฏิบัติตาม
แผน 5. ตั้งความมุ่งหมายและจัดทำแผนยุทธศาสตร์ปรับปรุงสถานศึกษา 6. พิจารณารับรองแผนปรับปรุง
สถานศึกษา 7. เผยแพร่แผนการปรับปรุงสถานศึกษา 8. ปฏิบัติตามแผนปรับปรุงสถานศึกษา และ ไพฑูรย์
เจริญพันธ์วงศ์ (2549) ได้กล่าวถึงหลักการบริหารที่มีประสิทธิภาพว่า ประสิทธิภาพขององค์กรนั้นขึ้นอยู่กับที่
ผู้นำจะพิจารณาว่าอะไรคือจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ที่จะต้องปฏิบัติ จุดมุ่งหมายระยะสั้นและจุดมุ่งหมาย
ระยะยาว ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของผู้บริหารเอาผลสำเร็จจากการที่ต้นและหน่วยงานได้มีผลงาน
และความก้าวหน้าทางวิชาการ รวมทั้งผลผลิตของหน่วยงานต้องมีคุณภาพมาตรฐาน ซึ่งสอดคล้องกับ สาโรจน์
โอพิทักษ์ชินวิน (2556) ได้กล่าวถึงหลักการบริหารที่มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นที่ยอมรับและรู้จักทั่วโลก
ได้แก่ หลักการของการบริหารแบบเดมมิ่ง (principle of Deming management) ดังนี้ 1. การปรับปรุง
คุณภาพเป็นพลังขับเคลื่อนเศรษฐศาสตร์ทั้งหมด 2. ลูกค้าต้องมาก่อนเสมอ 3. อย่าตำหนิบุคคลแต่แก้ไขระบบ
4. วางแผน ลองทำ ตรวจสอบ ทำจริง 5. ฝ่ายบริหารระดับสูง ต้องเปลี่ยนแนวคิดสู่ปรัชญาใหม่ 6. ฝ่ายบริหาร
ระดับกลางต้องมีการฝึกอบรมปรัชญาใหม่ 7. ฝ่ายบริหารระดับกลาง หรือไม่ใช่ฝ่ายบริหารจัดสร้างทีมวินัย
ภายใน

สรุปได้ว่า การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยหลักการบริหาร การสร้างระบบการบริหารที่
ผ่านการวางแผน การวิเคราะห์อย่างเป็นขั้นตอน นอกจากนี้ยังจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ความ
พร้อมของทรัพยากรด้านต่างๆ ให้เกิดประสิทธิภาพให้มากที่สุด

ระดับของประสิทธิภาพ

ประสิทธิภาพมี 2 ระดับคือ ประสิทธิภาพบุคคลและประสิทธิภาพองค์กร 1.ประสิทธิภาพของบุคคล
การมีประสิทธิภาพหมายความว่า การทำงานเสร็จโดยสูญเสียเวลาและพลังงานน้อยที่สุด ค่านิยมที่ทำงานยึด
กับสังคม คือ การทำงานได้รวดเร็วและได้งานดี บุคคลที่มีประสิทธิภาพในการทำงานคือ บุคคลที่ตั้งใจ
ปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ ใช้กลวิธีหรือเทคนิคการทำงานที่จะสร้างผลงานได้มาก เป็นผลงานที่มี
คุณภาพเป็นที่น่าพอใจ โดยสิ้นเปลืองทุน ค่าใช้จ่าย พลังงานและเวลาน้อย เป็นบุคคลที่มีความสุขและพอใจใน
การทำงาน เป็นบุคคลที่มีความพอใจจะเพิ่มพูนคุณภาพและปริมาณของผลงาน คิด ค้น ดัดแปลงวิธีการทำงาน
ให้ได้ผลดียิ่งขึ้นอยู่เสมอ 2.ประสิทธิภาพขององค์กร คือ การที่องค์กรสามารถดำเนินงานต่างๆ ตามภารกิจ
หน้าที่ขององค์กรโดยใช้ทรัพยากรปัจจัยต่างๆ รวมถึงกำลังคนอย่างคุ้มค่าที่สุด มีการสูญเสียเปลืองน้อยที่สุด มี

ลักษณะการทำงานไปสู่ ผลตามวัตถุประสงค์ได้อย่างดี โดยประหยัดทั้งเวลา ทรัพยากร และกำลังคน องค์การมีระบบการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการผลิต และบริหารได้ตามเป้าหมายองค์การ มีความสามารถในยุทธศาสตร์กลยุทธ์ เทคนิควิธีการและเทคโนโลยีอย่างฉลาด ทำให้เกิดวิธีการทำงานที่เหมาะสม มีความราบรื่นในการดำเนินงาน มีปัญหาอุปสรรค และความขัดแย้งน้อยที่สุด บุคลากรมีขวัญกำลังใจ มีความสุขความพอใจในงานที่ทำ

บทสรุป

การบริหารสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพเพียงใดนั้น สามารถพิจารณาได้จาก ความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และความสามารถในการแก้ปัญหาในสถานศึกษา และจากข้อสรุปที่ได้จากการศึกษาเอกสารข้างต้นจะเห็นได้ว่า การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารจะส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาไม่ว่าจะเป็นด้านผู้เรียน ผู้สอน หรือสถานศึกษาเองนั้น ล้วนเป็นผลมาจากการบริหารงานวิชาการเป็นส่วนสำคัญ เนื่องจากงานวิชาการของแต่ละสถานศึกษาคืองานที่ควบคุมดูแล ทั้งเรื่องหลักสูตรการสอน อุปกรณ์การสอน การจัดการเรียนการสอน การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากร การนิเทศทางการศึกษา การวัดและประเมินผลการศึกษา การวิจัยทางการศึกษา การประเมินมาตรฐานสถานศึกษาเพื่อนำข้อมูลไปปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพของสถานศึกษา ดังนั้นหากสถานศึกษามีการบริหารงานวิชาการที่ดี มีระบบ มีแบบแผนที่ชัดเจน มีบุคลากรที่ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานตามหน้าที่อย่างเต็มความสามารถก็จะสามารถทำให้สถานศึกษานั้นๆ เป็นสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. สืบค้นเมื่อ 23 มีนาคม 2567 จาก <http://regu.tu.ac.th/quesdata/Data/L31.pdf>
- คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2553). คู่มือการกำหนดความรู้ความสามารถ ทักษะ และสมรรถนะ สำหรับตำแหน่ง. ประชุมช่างจำกัด. นนทบุรี
- คาวี เจริญจิตต์. (2557). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารสถานศึกษากับการบริหารวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
- จันทร์ธานี สงวนนาม. (2553). ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี: บุ๊คพ้อยท์
- โชติ บดีรัฐ. (2558). เทคนิคการบริหาร. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ฐะปะนีย์ สระทองพรม. (2556). ทักษะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร
- นุชรี เนียมรัตน์. (2562). การบริหารงานวิชาการของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครหาดใหญ่. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2556). การบริหารวิชาการ. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพฯ

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 8
“ก้าวข้ามขอบเขตความรู้สู่การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างยั่งยืน”
วันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2568

-
- ไพฑูรย์ เจริญพันธุ์วงศ์. (2549). การบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ:โอ เอส พรินติ้งเฮาส์
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2566). แนวคิด ทฤษฎี และประเด็นเพื่อการบริหารทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ:ทิพย์วิสุทธิ์
- สมาน อัสวภูมิ. (2554). การบริหารการศึกษาศูนย์ใหม่ แนวคิด ทฤษฎี และการปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 4.
อุบลราชธานี:อุบลกิจออฟเซตการพิมพ์.
- สุรัฐ ศิลปะอนันต์. (2555). กระบวนการปฏิรูปโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ:दानสุทธการพิมพ์
- อนันท์ งามสะอาด. (2559). ประสิทธิภาพ (Efficiency) และประสิทธิผล (Effective) ต่างกันอย่างไร.
สืบค้นเมื่อ 23 มีนาคม 2567 จาก <http://www.sisat.ac.th/main/index.php>